

ЩОДО РОЗВИТКУ СЕКТОРУ ПРОДУКТІВ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку людства формуються нові напрямки використання дієтичних харчових добавок (ДХД). Одним з таких напрямків, що стрімко розвивається, є створення харчових продуктів з ДХД, так званих «продуктів функціонального харчування» (ПФХ). Термінологія й визначення понять щодо ПФХ на сьогоднішній день ще не є досконалими й вимагають цілого ряду уточнень. Але очевидним є те, що ці харчові продукти мають вирішувати завдання корекції й регулювання тих чи інших систем організму різних контингентів населення. ПФХ охоплюють широке коло продовольчих товарів із заданими властивостями. Згідно останніх змін у Законодавстві України, функціональні харчові продукти, залежно від призначення, можуть мати біологічно активну дію, а можуть бути просто збагачені або збіднені тими чи іншими харчовими речовинами.

За проведеними нами дослідженнями, сектор продуктів, що включають ПФХ, розвивається за кількома напрямками: сектор функціональних продуктів (ФП), сектор продуктів для лікування (ПЛ), сектор продуктів для профілактики захворювань й порушення функцій систем й органів (ППЗ), сектор, так званих «спеціальних продуктів» (СП).

ФП переважно включають нутріцевтики й еубіотики, що споживаються з метою відновлення або корекції порушеної функції однієї з систем організму, а також для оздоровлення, схуднення, формування фігури тощо. Вони спрямовані на широкі маси населення. Цей сектор розвивається зараз особливо активно. Сектор ПЛ переважно представлений парафармацевтиками. ПЛ застосовуються у медицині, як при терапії, так і в реабілітації після хвороби. Такі ПФХ, як правило, мають виражені біологічно активні властивості і входять до розроблених комплексів лікування. Цей сектор продуктів набирає обертів, хоча поки що більш часто замість ПФП використовуються ДХД. Сектор ППЗ спрямований на попередження стресових реакцій, розвиток захворювань, передчасне старіння, (включає ДХД нутріцевтики і парфармацевтики) також знаходиться у процесі розвитку. Сектор, так званих «спеціальних продуктів», згідно законодавству України, фактично ділиться на декілька секторів: сектор продуктів для адаптації (ПА), сектор продуктів для різних вікових груп (ВГ) і сектор власне спеціальних продуктів (СП). Сектор ПА

спрямований на підтримку і розширення можливостей організму у спорті (спортивне харчування), туризмі, особливо міжнародному, де відбуваються швидкі переміщення спортсменів із зміною клімато-географічних зон, постійних екологічних й психоемоційних стресах. Сектор ВГ щодо продуктів для дитячого віку стосується як молокопродуктів (молоко, йогурти, сирки кисломолочні), так і кондитерських виробів (цукерки, бісквіти, шоколад). Цей сектор ринку розвинений вже досить добре, і мова може йти вже лише про їх якість. ПФХ для осіб похилого віку (Геронтологічні продукти) вже почали розроблятися й використовуються у практиці інституту Геронтології (м. Київ), проте в магазині і на ринку їх придбати поки що складно.

Що стосується СП, то цей сектор ПФХ має охоплювати контингенти осіб, що працюють в умовах дії на організм негативних професійних чинників, що частенько в Україні поєднуються з мешканням в екологічно несприятливих умовах довкілля. При цьому дослідженнями зарубіжних й вітчизняних вчених, встановлено, що праця у шкідливих і небезпечних умовах (холод, жара, дія шкідливих речовин, іонізуючого випромінювання, інтенсивні фізичні навантаження) вимагає більшої потреби організму у поживних й біологічно активних харчових елементах. Проте, на відміну від сусідніх держав і розвинених країн світу, сектор спеціальних харчових продуктів на ринку України майже не розвивається. В даний час на ринку відсутні продукти спеціального харчування, за виключенням, і те не скрізь, де належить, молока, далеко не так необхідного, як вважалося раніше. В той же час, Україна потребує розвитку цього сектора і не лише для осіб, які зайняті на роботах, пов'язаних з професійно шкідливими факторами, надмірним фізичним навантаженням, але для тих, контингентів, виконання професійних обов'язків яких вимагає постійної уваги і психічної напруги.

Нами розроблено ряд ПФХ СП, спрямованих як на контингенти екологічного й радіаційного ризику серед широких мас населення, так й для окремих контингентів осіб, що працюють негативних умовах виробничого середовища. Розроблені ПФХ СП й містять ДХД з біологічно активною дією «Ріпак», «Вітарон-К», а також ДХД з бджолиного обніжжя, різновидів базилюку й чорнушки, фітокомполітатами цикорію, чабрецю й виноградної кісточки. Вони відзначаються підвищеними смако-ароматичними властивостями й конкретною імонотуляторною дією. Встановлена більша опірність розроблених продуктів до дію патогенних мікроорганізмів, грибків, окислення й можливість подовжених термінів їх зберігання.